

Reactie op ‘Het Wassenaarse fotografieverbod’

Reactie

Dylan Griffiths*

In Mediaforum 2003-9 zette prof. mr. J.A. Peters uiteen waarom de motivatie in de zaak NVJ vs. Wassenaar (Vzr. Rb. Den Haag 6 augustus 2003) ‘revolusionair’ te noemen is, met name vanwege het gebruik door de rechter van artikel 7 Grondwet en zijn afweging tussen privacy en vrijheid van meningsuiting.

Professor Peters heeft in het verleden belangrijke bijdragen geleverd aan de gedachtevorming in Nederland over het recht op vrije meningsuiting.¹ Ik was dus verheugd, toen ik in de vorige *Mediaforum* een artikel van zijn hand aantrof over de zaak van het Wassenaarse fotografieverbod,² waarbij ik als advocaat van de Nederlandse Vereniging van Journalisten en het Nederlands Genootschap van Hoofdredeacteurs betrokken ben geweest. Des te teleurstellender was het te moeten constateren dat Peters de essentie lijkt te hebben gemist van wat er verkeerd was aan de Wassenaarse verordening. Ik vind het belangrijk op zijn artikel te reageren, omdat Peters niet de enige is die door een gebrekkig begrip van waar het in deze zaak om ging, de verleiding niet heeft kunnen weerstaan zich er badinerend over uit te laten, als betrof deze slechts een belangenafweging tussen ‘het recht van journalisten de groei van Máxima’s buik te volgen’, zoals Peters schrijft, en de privacy van het kroonprinselijk paar.

Daar ging het nu juist niet om. Kern van de zaak was dat de verordening van de gemeente Wassenaar te ver ging: zij verbod méér dan nodig was om de privacy van Willem Alexander en Máxima te beschermen. NVJ en Genootschap kwamen op voor het recht van journalisten om hun werk te doen zonder bij voorbaat getroffen te worden door een algemene verbodsbepaling, die elke rechterlijke belangenafweging uitsluit.

Het recht op vrije meningsuiting is in de eerste plaats een recht van de burger tegen de overheid. Achtergrondgedachte: een openbaar debat dat vrij is van overheidsinmenging, waarborgt een zo onbelemmerd mogelijk verlopende publieke kennis- en ideeënontwikkeling en daar is de samenleving als geheel – ondanks de ergernissen die vrije discussie ook meebrengt – op de lange termijn bij gebaat. Gezien deze achtergrond is het logisch dat nieuwsgaring, als primaire bron van informatie ten behoeve van het openbare debat, in de bescherming van meningsuiting deelt.

Veel van de rechtspraak over vrije meningsuiting gaat echter niet over gevallen van rechtstreekse manipulatie door de overheid van het openbare debat, maar betreft geschillen tussen

burgers onderling: de een ageert tegen een publicatie van de ander, stellende – bijvoorbeeld – dat die publicatie inbreuk maakt op zijn privacy. Die ander beroept zich dan op zijn recht op vrije meningsuiting, dat geschonden zou worden als de rechter de vordering van de gelaedeerde toewijst. Artikel 10 EVRM schrijft voor dat de rechter in zo’n zaak beoordeelt of de door de eisende partij gevraagde beperking van de vrije meningsuiting noodzakelijk is in een democratische samenleving, ter bescherming van de privacy van de gelaedeerde. Die vraag kan alleen van geval tot geval, per (voorgenomen) publicatie, beantwoord worden, alle omstandigheden van de concrete zaak die voorligt in aanmerking nemende.

Maar hier ging het niet om zo’n geschil tussen burgers over een concrete publicatie, maar om een klassiek geval van directe overheidsbemoeienis met de publieke informatievoorziening. De gemeente Wassenaar mat zichzelf de bevoegdheid aan te bepalen op wat voor manier de media aan het recht op nieuwsgaring invulling zouden geven.³ Peters benadert deze zaak alsof de rechter hier, zoals in voornoemde geschillen tussen burgers onderling, een belangenafweging in concreto moest maken tussen vrije meningsuiting enerzijds en privacy anderzijds. Hij schrijft dat de rechter de vrijheid van meningsuiting, ten opzichte van de privacy, het zwaarst heeft laten wegen. Maar daar is, met alle respect voor Peters, geen sprake van. De kern van het probleem met de Wassenaarse verordening was nu juist dat deze elke belangenafweging onmogelijk maakte. De rechter zou nooit toekomen aan beoordeling, volgens bovengenoemde systematiek, van een concrete foto, want alle foto’s waren verboden, ook foto’s die weliswaar het privé-leven van het kroonprinselijk paar betroffen maar bij kennisneming waarvan onmiskenbaar een publiek belang bestond,⁴ en zelfs foto’s waarvan vast stond dat deze volstrekt géén inbreuk maakten op de privacy van de bewoners van de Eikenhorst.

In een democratische samenleving moeten overheidsmaatregelen die de publieke informatievoorziening (kunnen) beïnvloeden, zo überhaupt toegestaan, in ieder geval *fine tuned* zijn. De botte bijl van de gemeente Wassenaar voldeed niet aan dat criterium.

* Mr. D. Griffiths is advocaat bij Höcker Rueb Doeleman te Amsterdam.

1 In het bijzonder in zijn proefschrift *Het primaat van de vrijheid van meningsuiting*, diss. Leiden, 1981.

2 J.A. Peters, ‘Het Wassenaarse fotografieverbod’, *Mediaforum* 2003-9, p. 273.

3 Heel wat anders is, dat de eigenaar van een stuk grond, met gebruikmaking van zijn privaatrechtelijke bevoegdheden, zijn eigendom voor het publiek kan afsluiten (of mensen die een camera bij zich hebben kan weigeren). De rechter was dus helemaal niet ‘de weg kwijt’, zoals Peters beweert, toen hij relevant achtte dat het Koninklijk Huis ter bescherming van zijn privacy een groter deel van het perceel voor het publiek had kunnen afsluiten of voorwaarden had kunnen stellen aan de toegankelijkheid. Anders dan Peters, zag de rechter het

principiële verschil in tussen die mogelijkheid en wat er gebeurd was in de casus die hij moest beoordelen: hier bepaalde de overheid waar aan (visuele) nieuwsgaring mocht worden gedaan.

4 Hoewel onnodig ter staving van de principiële onjuistheid van het fotografieverbod, toch een voorbeeld van zo’n ‘nuttige’ foto. De baby is op komst. Vader Zorreguieta komt natuurlijk ook op bezoek. Niks aan de hand, het is immers een ‘pure privé-kwestie’. Ook als hem gevraagd wordt of er op officieel niveau echt geen enkel contact zal zijn tussen vertegenwoordigers van Nederland en de heer Zorreguieta antwoordt de minister president dat dat ‘niet aan de orde is’. Een dag later wordt de minister president gefotografeerd als hij voor de deur van Eikenhorst 4 uit een auto stapt en Zorreguieta de hand drukt.